

The Rebbe**מַצָּה זוּ - Pesach**

בס"ד. י"ג ניסן, אור ליל"ד ניסן תשמ"ט

| | |
|--|---|
| With the help of Heaven. 13th of Nisan, on the night of the 14th of Nisan, 5749/1989 | בס"ד. י"ג ניסן, אור ליל"ד ניסן תשמ"ט. |
| This matzah that we eat—on account of what [do we eat it]? On account of [the fact] that the dough of our ancestors did not have time to rise before the King of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them and redeemed them. | מַצָּה זוּ שֶׁאַנְחֵנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בִּצְקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הֶקֶב"ה וּגְאָלָם. |
| And it is explained in the discourses of our Rebbes, our leaders, | וּמְבוֹאֵר בְּדְרוּשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ וְנִשְׂאִינוּ |
| that this statement—that the reason for eating matzah on Pesach is because it did not have time to rise—[applies] even though the commandment to eat matzah came before that. | דָּוָה שְׂאוֹמֵר שֶׁהַטָּעַם עַל אֲכִילַת מַצָּה בַּפֶּסַח הוּא מִשׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְהַחֲמִיץ, אֲףִי שֶׁהַצְוִי עַל אֲכִילַת מַצָּה הָיָה לִפְנֵי זֶה. |
| For in the command to eat matzah it is written, "In the evening you shall eat matzot" (Exodus 12:18), [but there] the word matzot is written missing the letter vav. | כִּי בַצְוִי עַל אֲכִילַת מַצָּה כָּתוּב "בְּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת"—מַצּוֹת חָסֵר וָו. |
| But in the verse, "And they baked the dough which they took out of Egypt—unleavened cakes" (Exodus 12:39), it is written matzot full, with a vav. | וּבַפֶּסֶסוֹק "וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגֹת מַצּוֹת כּו'" —כָּתוּב מַצּוֹת מְלֵא וָו. |
| The command to eat matzah was before midnight, | דְּהַצְוִי עַל אֲכִילַת מַצָּה הוּא קִדְם חֲצוֹת |
| and since before midnight they were still in Egypt—before the King of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them— | וּמִפְּנֵי שֶׁקִּדְם חֲצוֹת הָיוּ עֲדִין בְּמִצְרַיִם, לִפְנֵי שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הֶקֶב"ה |
| therefore in that matzah it is written matzot without the vav. | לְכֹךְ בַּמַּצָּה זוּ כָּתוּב מַצּוֹת חָסֵר וָו. |
| Whereas in the verse, "And they baked the dough which they took out of Egypt"—this refers to the matzah they baked (and ate) after they left Egypt (the dough that they took out of Egypt), | מָה שְׂאִין כֵּן בַּפֶּסֶסוֹק "וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגֹת מַצּוֹת כּו'" —מִדְּבַר בַּמַּצָּה שְׂאִפוּ (וְאָכְלוּ) לְאַחַר שֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם (אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם), |
| which was after midnight, after the King of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them and redeemed them. | שְׁזֶה הָיָה לְאַחֲרֵי חֲצוֹת, לְאַחֲרֵי שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הֶקֶב"ה וּגְאָלָם |
| Therefore in that matzah it is written matzot full with a vav. | לְכֹךְ בַּמַּצָּה זוּ כָּתוּב מַצּוֹת מְלֵא וָו. |
| And this is also [the reason] why regarding the matzah before midnight it says, "And you shall guard the matzot" (Exodus 12:17), because it requires guarding so it will not come to leavening. | וְזֶה גַם מָה שֶׁבַּמַּצָּה שֶׁקִּדְם חֲצוֹת כָּתוּב "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת", שֶׁצָּרִיכָה שְׁמור שֶׁלֹּא תָבוֹא לִיָּדִי חֲמוּץ, |

The Rebbe

מצה זו - Pesach

בס"ד. י"ג ניסן, אור לי"ד ניסן תשמ"ט

| | |
|--|---|
| But concerning the matzah after midnight, it says, "And they baked the dough... matzot, for it had not become leavened" (Exodus 12:39), | ובמצה שאחרי חצות כתוב "ויאפו את הבצק כו' "מצות כי לא חמץ", |
| for on its own it did not become leavened—because the matzah after midnight is the aspect of matzot full with a vav, | שמעצמה לא באה לידי חמוץ, כי המצה שאחרי חצות היא בחינת "מצות" מלא וו |
| [representing] the revelation of the King of kings, the Holy One, blessed be He, that was revealed to them— | הגלוי שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה |
| and therefore it does not require guarding from leavening. | ולכן אינה צריכה שמור מחמוץ. |
| And behold, this distinction between before midnight and after midnight was only during the first Pesach, before the giving of the Torah. | והנה חלוק זה שבין קדם חצות ולאחרי חצות הנה רק בפסח הראשון, לפני מתן תורה |
| Whereas after the giving of the Torah, even though the matzah that is eaten on the night of Pesach is before midnight, | מה שאין כן לאחרי מתן תורה, אף שהמצה שאוכלים בליל הפסח היא קדם חצות |
| it is of the aspect of <i>matzos</i> spelled full with a vav, | היא בחינת "מצות" מלא וו |
| in which there is (also) the elevation of "the King of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them." | שיש בה (גם) העלוי ש"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה". |
| And this is what is said in the Haggadah: "This matzah that we eat—on account of what? On account of the fact that [the dough] did not have time... to rise, | וזהו שאומר בהגדה: "מצה זו שאנחנו אוכלים על שום מה—על שום שלא הספיק כו' להחמיץ |
| [meaning] that on its own it did not become leavened, | (שמעצמה לא באה לידי חמוץ) |
| until the King of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them and redeemed them." (Haggadah Shel Pesach) | עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה (וגא'ם). (הגדה של פסח) |
| (ב) | |
| And one may say that the matzah which we eat after the giving of the Torah is even higher than the aspect of <i>matzos</i> full with a vav of the first Pesach, which was before the giving of the Torah. | ויש לומר שהמצה שאנחנו אוכלים לאחרי מתן תורה, היא למעלה יותר גם מבחינת "מצות" מלא וו. דפסח הראשון שלפני מתן תורה |
| For since the revelation of the King of kings, the Holy One, blessed be He, within the matzah that we eat after the giving of the Torah, comes as a result of the preceding effort in the fulfillment of Torah and mitzvos throughout the entire year (before Pesach), | כי מפיו שהגלוי דמלך מלכי המלכים הקב"ה במצה שאנחנו אוכלים לאחרי מתן תורה, הוא על-ידי קדימת העבודה בקיום התורה והמצוות (במשך כל השנה קדם הפסח), |
| it is a more elevated revelation. | הוא גלוי נעלה יותר. |
| And similarly, [this is] like the advantage of the revelation of Shavuot—the time of the giving of our Torah—which comes after | ועל דרך מעלת הגלוי דתג השבועות זמן מתן תורתנו שלאחרי העבודה דספירת העמר, על הגלוי דיציאת מצרים: |

The Rebbe

מצה זו - Pesach

בס"ד. י"ג ניסן, אור לי"ד ניסן תשמ"ט

| | |
|---|--|
| the service of Sefiras HaOmer, over the revelation of the Exodus from Egypt: | |
| The revelation of the Exodus from Egypt—even though it was a most exalted revelation (by His very glory and essence)— | שהגלוי דיציאת מצרים, עם היותו גלוי נעלה ביותר ((בכבודו ובעצמו)), |
| nevertheless, since the revelation came from above, it was only temporary. | מכל מקום, מכיון שהגלוי היה מצד מלמעלה—היה רק לפי שעה. |
| But through the service of Sefiras HaOmer—the service of the lower [realms], which comes after the revelation of the Exodus from Egypt— | ועל-ידי העבודה דספירת העמר, עבודת התחתון ((של אחרי הגלוי דיציאת מצרים)), |
| one draws down, in addition to the 49 gates [of understanding], and after the completion of the 49 gates, also the 50th gate— | מושכים נוסף על המ"ט שערים, לאחר השלמות דמ"ט שערים, גם שער הנ |
| which even that gate is drawn through our service, as it is written (Vayikra 23:16), “You shall count fifty days...” | שגם שער זה נמשך על-ידי עבודתנו, כמו שכתוב: (([תספרו חמשים יום כו''] [ויקרא כ"ג:טז] “You shall count fifty days...” |
| And within the 50th gate itself—not only its lower aspect, which is related to the 49 gates (similar to Arich), | ובשער הנ' גופא—נספח על בחינתו התחתונה שבו, (“שהיא שיכת להמ"ט שערים (דוגמת "אריך |
| but also its higher aspect, which is beyond any connection to the 49 gates (similar to Atik). | גם בחינתו העליונה שבו שלמעלה משייכות להמ"ט שערים (דוגמת "עתיק |
| This is even higher than the revelation of the Exodus from Egypt. | שהוא נעלה יותר גם מהגלוי דיציאת מצרים. |
| And one can add that the superiority of the matzah we eat after the giving of the Torah over the matzah that was after midnight back then— | ויש להוסיף, דמעלת המצה שאנחנו אוכלים לאחר מתן תורה על המצה שלאחר חצות שהיה אז |
| is not only because the revelation within the matzah that we eat comes through the preceding service in the fulfillment of Torah and mitzvos before Pesach— | היא (נוסף על זה שהגלוי במצה שאנחנו אוכלים בא על-ידי קדימת העבודה בקיום התורה והמצוות (קדם הפסח |
| but also because the eating of the matzah itself is a mitzvah. | אלא) גם מפני שאכילת המצה עצמה היא מצוה |
| For the matzah that was after midnight then was (primarily) because our ancestors' dough did not have time to rise— | דהמצה שלאחר חצות אז היתה (בעקר) מפני שלא—הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ |
| [this occurred] due to the revelation from above, and there was no human effort (or fulfillment of a mitzvah) in it. | מצד הגלוי דלמעלה), ולא היה בזה עבודה (וקיום מצוה). |
| But the matzah that we eat after the giving of the Torah is connected with human effort—the fulfillment of the mitzvah of eating matzah. | והמצה שאנחנו אוכלים לאחר מתן תורה, היא קשורה עם עבודת האדם—קיום מצות אכילת מצה |
| (ג) | |

The Rebbe

מצה זו - Pesach

בס"ד. י"ג ניסן, אור לי"ד ניסן תשמ"ט

| | |
|--|---|
| And it is necessary to understand what we say: "This matzah that we eat—on account of what? On account of the fact that the dough of our ancestors did not have time to rise"— | וְצָרִיךְ לְהַבִּין מַה שְּׁאוּמְרִים: "מִצֵּה זוֹ שְׁאֲנַחֲנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֻקָּם —" שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ |
| for the matzah that we eat (after the giving of the Torah) contains the superiority of personal service and the advantage of fulfilling a mitzvah— | הֲרֵי הַמִּצֵּה שְׁאֲנַחֲנוּ אוֹכְלִים (לְאַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה) יֵשׁ — בָּהּ מַעֲלַת הָעֲבוּדָה וְהַמַּעֲלָה דְקִיּוּם מִצְוָה |
| and specifically, a mitzvah as it is after the giving of the Torah— | [וְכֵן גּוֹפֵא— מִצְוָה שְׁלֹאֲחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה], |
| so how can we say that the matzah we eat is "on account of the fact that it did not have time to rise"— | וְאִיךָ אוּמְרִים דֵּהַמִּצֵּה שְׁאֲנַחֲנוּ אוֹכְלִים הִיא עַל שׁוּם — שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְהַחֲמִיץ |
| for the fact that it is matzah and not chametz came automatically, because it did not have time to rise. | דָּזֶה שֶׁהִיא מִצֵּה וְלֹא חֲמֵץ, הוּא בֹא מִמִּילָא, מִפְּנֵי (שֶׁלֹּא הִסְפִּיק לְהַחֲמִיץ). |
| And it can be said that the explanation is: The mitzvah of recounting the Exodus from Egypt is to recount the event of the Exodus as it was then. | וַיֵּשׁ לוֹמֵר, הַבִּיאֹר בְּזֶה: כִּי מִצְוַת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם הִיא לְסַפֵּר הָעֲנָן דִּי־יְצִיאַת מִצְרַיִם כְּמוֹ שֶׁהָיָה אָז. |
| And furthermore (and primarily): since "If the Holy One, blessed be He, had not taken our ancestors out of Egypt... we and our children and our grandchildren would still be enslaved to Pharaoh in Egypt" (Haggadah), | וְעוֹד (וְעִיקָר): כִּיֵּן שֶׁאִלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ הָאֵת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם כּו', מִשְׁעָבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה [בְּמִצְרַיִם], |
| therefore even now (and especially on the night of Pesach), although we are already after the Exodus from Egypt and after the giving of the Torah, | לְכֹךְ גַּם עַכְשָׁיו (וּבִפְרָט בְּלַיִל הַפֶּסַח), אֵף שֶׁנִּמְצָאִים כְּבָר, לְאַחֲרֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם וְלְאַחֲרֵי מַתַּן תּוֹרָה |
| there still exists the very same condition and state that was back then. | יֵשׁ גַּם הַמַּעֲמָד וְהַמַּצָּב שֶׁהָיָה אָז. |
| And therefore we say (in the recounting of the Exodus in the Haggadah): "This matzah that we eat... is on account of the fact that the dough of our ancestors did not have time to rise until the King of kings, the Holy One, blessed be He, revealed Himself to them and redeemed them"— | וְלָכֵן אוּמְרִים (בְּסִפּוּר דִּי־יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁבְּהִגָּדָה): "מִצֵּה זוֹ שְׁאֲנַחֲנוּ אוֹכְלִים כּו' עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֻקָּם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ —" מֶלֶכִּי הַמַּלְכִּים הַקָּדוֹשׁ הַגָּאֹל |
| for in the matzah that we eat before midnight, there is, in addition to the quality of the matzah as it was before midnight (before the Exodus)— | דְּבִמִּצֵּה שְׁאֲנַחֲנוּ אוֹכְלִים קֹדֶם תְּצוּת, יֵשׁ בָּהּ, נוֹסָף — עַל מַעֲלַת הַמִּצְוָה דְּקֹדֶם תְּצוּת |
| the advantage of the service of the lower [realm] in fulfilling the command of the Holy One, blessed be He (as it was before the giving of the Torah), | הַמַּעֲלָה דְעֲבוּדַת הַתַּחְתּוֹן בְּקִיּוּם צִוִּי הַקָּדוֹשׁ הַ (כְּמוֹ שֶׁ)הָיָה לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה, |

The Rebbe

מצה זו - Pesach

בס"ד. י"ג ניסן, אור לי"ד ניסן תשמ"ט

| | |
|--|---|
| and also the advantage of the matzah that was after midnight—the advantage that it did not have time to rise (and it was impossible for it to leaven) because of the revelation from above. | גם המעלה דהמצה שאחרי חצות—המעלה דלא הספיק להתמיץ (שאי אפשר להיות בה תמוין) מצד הגלוי דמלמעלה. |
| And in addition to this, in the matzah that we eat there is also the elevation that comes from the giving of the Torah—fulfilling the mitzvah as it is after the giving of the Torah. | ונוסף לזה, במצה שאנחנו אוכלים יש גם העלוי. שמצד מתן תורה—קיום מצוה שלאחרי מתן תורה. |
| And more than this: it also contains an aspect of the superiority of the eating of matzah on the seventh day of Pesach, which is optional— | ויתרה מזו: יש בה גם מעין המעלה דאכילת מצה—בשביעי של פסח, שהיא רשות |
| which is beyond obligation— | (שמלמעלה מחובה), |
| which is a reflection of the eating [of matzah] in the future to come. | שהיא מעין האכילה דלעתיד לבוא. |
| (ד) | |
| And may it be [His] will—especially since we conclude (as is customary) with the giving of charity— | ויהי רצון, ובפרט שמסימים (כנהוג) בנתינת צדקה, |
| similar to how the conclusion of all the days of Pesach is on the Seventh Day of Pesach, | על דרך שהסיום דכל ימי הפסח הוא בשביעי של פסח, |
| and even more so—the conclusion of all the days of Pesach (in the Diaspora) is on Acharon Shel Pesach (the Last Day of Pesach), | ויתרה מזו—שהסיום דכל ימי הפסח (בחו"ל) הוא באחרון של פסח, |
| on which shines the illumination of the revelation of Moshiach (as explained in Sefer HaSichos 5700), | שבו מאיר גלוי הארת המשיח [ספר השיחות 5700], |
| and that is why the Haftorah of Acharon Shel Pesach is about the coming of Moshiach (Yeshayahu ch. 11). | שכן גם ההפטרות דאחרון של פסח היא בביתא [המשיח וישעיהו י"א]. |
| [And this is also connected to the “Eighth” of Pesach—because in the Haftorah it is written (Yeshayahu 11:11): “And it shall be on that day that the Lord shall once again extend His hand a second time to acquire the remnant of His people that remains from seven places of exile (Ashur, Egypt, etc., and the eighth: the islands of the sea)”— | ויש לקשר זה גם עם "שמיני" של פסח, כי בהפטרות כתוב (ישעיהו י"א:א): "ביום ההוא יוסיף אדני שנית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר" משבועה מקומות של גלות (אשור, מצרים, וכו'), והשמיני: איי הים |
| and He will bring them to the state of <i>shemini</i> —the state of the true and complete redemption.] | ויביאם למצב של "שמיני"—המצב דגאולה האמתית והשלמה. |
| And the prophecy will be fulfilled— | ויקונים היעוד— |
| in a literal way, in all its details, and also in its inner dimension: “The earth will be filled with the knowledge of Hashem as the waters cover the sea.” (Yeshayahu 11:9) | בפשטות, ובכל הפרטים, וגם בפנימיותו: "מלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים" [ישעיהו י"א:ט]. |

The Rebbe

מצַה זוּ - Pesach

בס"ד. י"ג ניסן, אור לי"ד ניסן תשס"ט